

Tato skvělá didaktizace látky se vyjeví již při začátcích práce s knihou. Proto by měl zájemce o ni pominout, že na první pohled působí učebnice jako skriptá a vizuální stránkou příliš nemotivuje. Na druhé straně je třeba pozitivně poukázat na dostatek místa na doplňování, zpracovávání úkolů a na vpisování poznámek, i na papír, na kterém se dá gumovat a který se nepropisuje. Tyto zdánlivé banality často představují problém u moderních zpracování knih na křídovém papíře a uživatelé *Češtiny nejen pro právníky* jistě ony drobné, ale veskrze praktické výhody ocení.

U druhého vydání by kromě zavedení modernějšího layoutu a přidání výše zmíněných pasáží bylo třeba odstranit několik odchylek od běžné bohemistické terminologie, chyb a překlepů (podstatná jména nemají slovesný rod (Ropková 2011: 15); u negativních imperativů by se měly trénovat pouze nedokonavé formy slovesa (tamtéž: 264); *vdruhém* s mezerou (tamtéž: 16) atd.). Také by měla proběhnout důkladnější německá jazyková korektura. Když autorka uvádí, že německé překlady „mají co nejpřesněji odpovídat českému originálu“, má na mysli zřejmě jistou doslovnost (shodu formy a lexicu), což ale vede k místy kostrbatým až chybným německým větám. Vzhledem k pokročilosti uživatelů jak jazykové, tak odborné, taková didaktická doslovnost na úkor optimální jazykové ekvivalence není potřeba.

Tschechisch für Juristen je každopádně učebnicí, na kterou německy mluvící právníci dlouho čekali. A nejen oni. V pestrosti jejích cvičení a cyklickém výkladu látky (byť v podstatě pouze se zaměřením na slovní zásobu) by mohla najít inspiraci nejedna příručka češtiny jako cizího jazyka.

Sodeyfi, Hana – Newerkla, Lenka (2011):

Idiomatische Redewendungen, Sprichwörter und Begriffe der Gegenwartssprache in Österreich und der Tschechischen Republik.

Frazeologické a idiomatické výrazy v současné češtině a rakouské němčině.

Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.

Kateřina Šichová

Česko-německá a německo-česká srovnávací frazeologie patří i přes četné imputy z evropské frazeologie i obecné lingvistiky stále k oblastem relativně neprobádaným, byť se ke starším dílům v posledních letech připojují četné studie, reagující na nové trendy ve frazeologii, jako

je např. pragmatické, korpusové či kognitivní zaměření. Ani srovnávací frazeografie, která by měla z výsledků frazeologického bádání vycházet, na tom není lépe. Překladaatelé a jiní uživatelé obou jazyků se stále potýkají s nedostatkem dvojjazyčných a obousměrných frazeologických slovníků; jistým prvním krokem je obsáhlý německo-český frazeologický slovník z roku 2010 (k tomuto počínu srov. Šemelík 2010 nebo Šichová 2011). Stále chybí kvalitní dílo, které by v praxi sjednocovalo aktuální poznatky teoretické frazeologie a frazeografie české, německé i srovnávací. Jistě i proto vzbudilo vydání recenzované knihy očekávání lingvistů i překladatelů.

Hned zpočátku je třeba konstatovat, že tento slovník (ostatně kniha sama sebe termínem slovník neoznačuje) výsledkem zmíněné symbiózy teorií frazeologie a frazeografie není. Není to ale ani jeho cílem. Jak uvádějí jeho autorky, kniha vděčí za svůj vznik stresovým okamžikům v tlumočnické kabině a chce pomoci tlumočnickům překonat horké chvílky při hledání vhodného frazeologického ekvivalentu v konferenčních projevech a zabránit tak jejich nespokojenosti s vlastním výkonem v okamžiku, kdy si marně lámou hlavu nad vhodným přeložením jazykové hříčky či frazému a jsou nuceni uchýlit se k doslovnému překladu. Dále by podle autorek mohli knihu upotřebit studenti se zájmem o translatologii a jiní zájemci o jazyk. V předmluvě je rovněž čtenář upozorněn na to, že kniha není určena začátečníkům. To je – alespoň co se týče českých rodilých mluvčích – koneckonců zřejmě například již z faktu, že sama předmluva (jakož i názvy kapitol atp.) je formulována pouze jednojazyčně, v němčině.

Doprovodné kapitoly (předmluva, seznam zkratek, „seznam pramenů k některým [!] příslovím“, seznam literatury a rejstřík slov německých a českých) rámuje dva hlavní oddíly knihy („Sprichwörter und Redewendungen Deutsch-Tschechisch“ a „Sprichwörter und Redewendungen Tschechisch-Deutsch“).

Již pohled na tyto kapitoly ozřejmí, že čtenář drží v ruce praktickou příručku, nikoli lingvistickou studii. Upozorněme např. na nedostačující až chybnou terminologii, absenci teoretického vymezení pojmu *frazém* (resp. zde „idiomatische Redewendung“, „Sprichwort“ a „Begriff“ – v českém názvu najdeme obecnější a tedy správnější označení „frazeologické a idiomatické výrazy“), termínu „Gegenwartssprache“ a jazykové variety rakouské němčiny avizované v názvu (blíže není vysvětlena ani místy používaná zkratka „ö“, tj. österreichisch; proč jsou explicitně vyčleněné, avšak

neoznačené „východorakouské obraty“ a proč má k nim být prezentováno více variant, není jasné). Podobně nenajdeme vysvětlení termínů *substandard* nebo *vulgární*. Od absence teoretického základu se pak odvíjí další problematické body.

Protože není vymezen předmět zájmu (*frazém*) – pokud můžeme soudit podle užití terminologie, je pojat značně široce (srov. např. termín *Begriff*) – nelze asi nic namítat proti heslům jako *bez kreativity* – *nicht kreativ*, která ale podle mého názoru za frazémy považovat nelze. Počet inventarizovaných jednotek ani přesné vymezení materiálové báze a její popis uvedeny nejsou.

Kurzíva, která má signalizovat přísloví („Sprichwort“) je užitá chybně nebo nedůsledně (např. kurzívou označený frazém *mit einem lachenden und einem weinenden Auge* není přísloví, frazém *leben wie Gott in Frankreich*, který rovněž není přísloví, je značen kurzívou, už ale ne jeho – podle autorky – ekvivalent *žít jako prase v žitě* atd.) a dodatek, že autorky „si při tom nečiní nárok na úplnost“, je na tomto místě iritující.

Řazení jednotlivých hesel je libovolné (v podstatě je řazeno podle prvního písmene formy, kterou autorky považují za invariant); to je ale slabinou téměř všech frazeologických slovníků. S tím souvisí i snaha o vyčlenění tak zvaného klíčového slova (tato slova se potom objevují v rejstřících), která i zde vede k vyčleňování monokolokabilních komponent (ty ale slova nejsou a mimo daný frazém se vůbec nevyskytují) jako **holičky* nebo **cukulet*.

Často, ale bez systému, jsou u frazémů uvedena synonyma frazeologická nebo nefrazeologická (např. *jít spát*). Někdy jsou varianty nebo různé formy užití téhož frazému uvedeny jako dvě samostatná hesla (*držet klapačku* a *drž už konečně klapačku*), jindy – správně – jako paradigmatické varianty (*dostat přes držku/hubu*).

K podobě hesel, rovněž bolavému místu ve frazeologických slovnících (kromě propracovaného systému v SČFI), zmiňme jen střídavé užívání infinitivu a časovaných forem u verbálních frazémů. Heslo v knize v podstatě spočívá z uvedení frazému (resp. slova či syntagmatu) a jeho českého nebo německého protějšku. Parafráze významu frazému a další údaje (restrikce atd.) chybí.

Zařazení ke substandardu, resp. označení *vulgární* je užíváno nejednotně a libovolně (např. slovo *Scheissarbeit* sice jako *vulgární* označeno je, jeho ekvivalent *svinská práce* už zůstává bez stylistického komentáře, podobně jako *drž zobák* nebo *dotáhnout/dovléct se/něco domů*).

Jako novum předkládané publikace autorky uvádějí prezentaci „pří-sloví, která jsou si podobná“ (?), dále pak „výběr genderově korektních formulací“ (forma, kterou autorky považují za invariant, je někdy uvedena v mužském i ženském rodě, např. *je silný/á jako lev – er/sie ist stark wie ein Löwe*), a konečně jistou aktuálnost a s ní související kritérium frekvence („Gängigkeit“) – to ale nebylo popsáno. V tomto případě se klade otázka, proč je v seznamu pramenů a literatury uveden *Ottův slovník naučný* z let 1930–43 (a v infinitivních formách někdy koncovka *-ti*, s. 84, nebo lexémy jako *činit*, s. 124), ale nikoli rešerše v německojazyčných elektronických korpusech.

Ekvivalenty v druhém jazyce, alfa a omega překladového slovníku, jsou zpracovány poměrně dobře, i když zde najdeme chybné nebo ne zcela přesné údaje. např. věci udělané jako *Nullachtfünfzehn* nejsou nutně *všechny na jedno brdo*, ale dají se spíše označit jako *tuctovky*, *nic zvláštního*, pro *daham is daham* není zcela přesný ekvivalent *můj dům*, *můj hrad*, ale spíše *doma je doma* (resp. *všude dobře, doma nejlíp*) a pro lidi typu *Klugscheisser* není v češtině označení *bystrá prdelka* adekvátní (stylistické hledisko, pro cílovou skupinu knihy ovšem relevantní, ponecháme opět stranou).

Knih, která nabízí bohatý repertoár frazémů českých i německých, bude zcela nepochybně vítanou pomůckou pro všechny translatology i pokročilí laiky-zájemce o jazyk. Chce-li být standardní a hlavně spolehlivou příručkou, měla by ale v dalším vydání zohlednit více teorie, důsledněji upravit formální i obsahovou stránku hesel a podobu invariantních forem a také pečlivěji vyřešit otázku ekvivalence frazémů především z hlediska ekvivalence stylové roviny a otázku užívanosti některých frazémů či jejich variant, nejlépe za pomoci elektronických korpů.

Bibliografie

SČFI: Čermák, František – Hronek, Jiří – Machač, Jaroslav (Hg.) (2009): *Slovník české frazeologie a idiomatiky I. – IV*. Praha: Leda.

Šemelík, Martin: (2010) Heřman, Karel – Blažejová, Markéta – Goldhahn, Helge et al., *Deutsch-tschechisches Wörterbuch der Phraseologismen und festgeprägten Wendungen*, *International Journal of Lexicography*; doi: 10.1093/ijl/ecq023, dostupné na <http://ijl.oxfordjournals.org/cgi/content/full/ecq023?ijkey=WSe3LV4kSnJU4H1&keytype=ref>

Šichová, Kateřina: (2011) Heřman, Karel – Blažejová, Markéta – Goldhahn, Helge et al., *Deutsch-tschechisches Wörterbuch der Phraseologismen und festgeprägten Wendungen*. *Německo-český slovník frazeologismů a ustálených spojení*, *Časopis pro moderní filologii*, roč. 93, 2, s. 126–130.